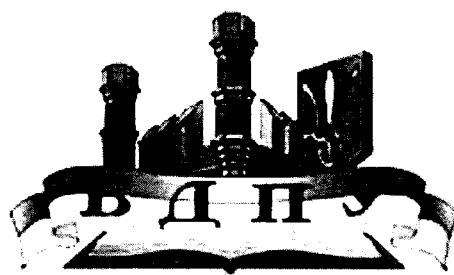

Міністерство освіти і науки України
Бердянський державний педагогічний університет
Інститут соціально-педагогічної та корекційної освіти

**POLSKO-UKRAIŃSKIE STUDIA
PEDAGOGICZNE: AKTUALNE
KWESTIE TEORII I PRAKTYKI
PEDAGOGICZNEJ**

Zbiór publikacji naukowych

**УКРАЇНО-ПОЛЬСЬКІ
ПЕДАГОГІЧНІ СТУДІЇ:
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕОРИЇ ТА
ПРАКТИКИ**

Збірник наукових статей

УДК 37 (082)
ББК 74.00я43
У – 45

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Інституту соціально-педагогічної та корекційної освіти Бердянського державного педагогічного університету (Протокол № 2 від 22.09.2015 р.)

Редакційна колегія видання:

Казанцева Л.І. – доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту соціально-педагогічної та корекційної освіти (голова редакційної колегії);
Улюкаєва І.Г. – кандидат педагогічних наук, доцент, заступник директора ІСПКО з наукової роботи та міжнародних зв’язків (заступник голови редакційної колегії);
Гуренко О.І. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки БДПУ;
Зайцева Л.І. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти БДПУ;
Котляр В.П. – кандидат педагогічних наук, професор кафедри соціальної педагогіки БДПУ;
Старинська О.В. – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри прикладної психології та логопедії БДПУ.

Україно-польські педагогічні студії: актуальні проблеми педагогічної теорії та практики: збірник наукових статей / Бердянський державний педагогічний університет. – Бердянськ: БДПУ, 2015. – 216 с.

Polsko-ukraińskie studia pedagogiczne: aktualne kwestie teorii i praktyki pedagogicznej: zbiór publikacji naukowych / Berdianski Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny. – Berdiansk: BDPU, 2015. – 216 s.

У збірнику надруковані статті, що містять результати наукових досліджень учених Бердянського державного педагогічного університету (Україна) та Опольського університету (Uniwersytet Opolski) (Польща), присвячених актуальним проблемам педагогічної теорії та практики.

W czasopismie opublikowane artykuły, zawierające wyniki badań naukowców Berdianskiego Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego (Ukraina) oraz Uniwersytetu Opolskiego (Polska), dotyczące aktualnych kwestii teorii i praktyki pedagogicznej

УДК 37(082)
ББК 74.00я43
© ІСПКО БДПУ, 2015

ЗМІСТ

Дошкільна та початкова освіта

<i>Зайцева Л.І.</i> Роль експериментальної діяльності в засвоєнні наукових знань про об'єкти довкілля дітьми дошкільного віку.....	6
<i>Казанцева Л.І.</i> Формування розмовного дискурсу в дітей дошкільного віку у вторинній мовленнєвій діяльності.....	12
<i>Гавриш Н.В.</i> Інформаційно-ігрова технологія як засіб активізації інтелектуальних та мовленнєвих дій дошкільників.....	21
<i>Омеляненко А.В.</i> Виховання культури мовленнєвого спілкування у дітей старшого дошкільного віку.....	25
<i>Лопатіна Г.О.</i> Аналіз програмових документів з проблеми формування діалогічної компетентності дітей дошкільного віку.....	30
<i>Мороз-Рекотова Л.В.</i> До проблеми формування культури мовлення в майбутнього вихователя.....	34
<i>Edward Wilczkowski, Anastazja Wilczkowska</i> An outline of a school headmaster's figure in light of legal regulations and contemporary needs related to the management of schools.....	38
<i>Ком Н.А.</i> Використання фольклору у навченні дітей раннього віку рухів: психологічний та методичний аспект.....	47
<i>Jolanta Olkusz</i> Gry i zabawy folklorystyczne w przestrzeni edukacyjnej i ludycznej dzieci. Wybrane aspekty.....	53
<i>Tomasz Michalewski</i> Metamorfozy współczesnej zabawki.....	61
<i>Тельчарова О.П.</i> Вплив предметно-ігрового середовища на організацію режисерських ігор дітей старшого дошкільного віку.....	68
<i>Ewa Smak</i> Innovativeness of teachers in early-school education.....	72
<i>Ліннік О.О.</i> Підготовка студентів спеціальності «Початкова освіта» до педагогічної взаємодії в освітньому середовищі ВНЗ.....	78
<i>Єськова Т.Л.</i> Проблема підготовки майбутніх вихователів до ознайомлення дошкільників з різними видами декоративно-прикладного мистецтва України.....	82

2. Drucker, P. F. *Innovation and Entrepreneurship: Practice and Principles*. New York: Harper & Row, 1985.
3. Palka, S. *Teoretyczne podstawy innowacji pedagogicznych [Theoretical Fundamentals of Pedagogical Innovation]* [in:] Puślecki, W. (Ed.), *Nowatorstwo pedagogiczne w nauczaniu początkowym [Pedagogical innovation in early school education]* Opole, 1992.
4. Diagnostic research was conducted by students of full time studies and part-time studies of the Institute of Educational Studies of Opole University.
5. Smak, E. *Innowatyka pedagogiczna [Pedagogical Innovations]*. Opole, 2014.

Summary. The school and education system is subject to a constant process of adaptation, improvement and modernisation. The necessity of changes in education follows first of all contemporary civilisation challenges both in Poland and in the world. These changes impose new approach to the issue of education and upbringing. In this situation innovative attitude of teachers play a significant role with particular consideration of the first stage of education.

Early school education is to guarantee the continuity of education to children, therefore on the one hand it is to consider what they have already learnt in kindergarten and on the other hand it should prepare children to transfer from integrated education to subject-oriented education in higher grades of primary school. In relation to the above, teachers working at the first stage of education should be creative and ready to undertake risk related to innovative activities aimed at increasing the quality of school work.

Therefore, the issue of pedagogical innovativeness in early school education was determined to become a subject of presented considerations focused on diagnosing pedagogical innovations in the views of teachers of early school education.

In the light of presented results of the study of empirical research, it can be stated with a shade of exaggeration that the outlined image of innovative activity in early school education is positive and can constitute a basis for optimistic view of the future.

О.О. Ліннік,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти
(Київський університет імені Бориса Грінченка)

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПОЧАТКОВА ОСВІТА» ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ВНЗ

УДК 378.147:371.13

Постановка проблеми. Педагогічна професія передбачає взаємодію суб'єктів навчання, виховання та розвитку. Тому, одним із завдань підготовки педагогічного працівників спеціальності «Початкова освіта» є підготовка до організації суспільної взаємодії з учнями. Така вимога потребує створення умов для взаємодії студентів в освітньому середовищі ВНЗ, оскільки участь студента у суб'єкт-суб'єкт взаємодії можлива лише за наявності професійної суб'єктної позиції, яка сформуватися в умовах інтерактивного середовища ВНЗ. На першому етапі навчання студенти переживають процес адаптації до освітнього середовища ВНЗ: вони ще не мають суб'єктами освітнього процесу, тому їхня підготовка до педагогічної взаємодії потрібна для створення спеціальних умов.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема підготовки майбутніх учителей педагогічної взаємодії є предметом досліджень науковців та практиків. У контексті нашого дослідження величного значення набувають філософсько-методологічні аспекти підготовки вчителя до освітньо-виховної діяльності (В.Андрушенко, С.Гончарук, 2014).

аленко, І.Зязюн, В.Краєвський, В.Лутай, Н.Ничкало, І.Підласий, С.Сисоєва, омлинська та ін.); основні положення психології про особливості праці вчителя л, І.Бех, В.Лазарев, О.Леонтьєв, В.Семиченко та ін.); особливості професійної підготовки вчителя у вищому навчальному закладі (О.Абдуліна, Р.Гуревич, О.Макарова, О.Рудиненко, О.Матвієнко, Н.Мойсеюк, О.Пехота, М.Сметанський, Г.Філонов, О.Шестопалюк, Н.Щуркова та ін.); теоретичні і методичні основи підготовки учнів школи першого ступеня (Н.Бібік, В.Бондар, П.Гусак, О.Кучерявий, Виненко, Д.Пашенко, О.Савченко, Л.Хомич, Л.Хоружа, І.Шапошнікова та ін.).

Зодна час, підготовка майбутнього вчителя до організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії у сучасному ВНЗ зазвичай має фрагментарний характер та реалізується на нонпедагогічному чи методичному рівні шляхом запровадження окремих тем чи уроків у змісті професійної педагогічної підготовки. Проблема підготовки студента суб'єкт-суб'єктної взаємодії у ВНЗ взагалі вивчена недостатньо.

Метою статті є висвітлення педагогічних умов, які сприяють підготовці 1 курсу спеціальності «Початкова освіта» до педагогічної взаємодії в освітньому середовищі ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж говорити про умови, розкриємо сутність терміна «педагогічна взаємодія», яку визначено як процес взаємообміну й зображення смислами навчальної діяльності між суб'єктами навчання, що відбувається у вигляді діяльності або комунікації, опосередкованих міжособистісними зв'язками, та має спільно створений результат [2].

На момент входження у ВНЗ студент-першокурсник ще не є суб'єктом навчання, він ще не вписаний у культурне середовище ВНЗ. Через це, незалежно від життєвої позиції, його позиція у середовищі ВНЗ та у взаємодії з іншими суб'єктами, відбувається як автономна. Проте темп проходження наступних етапів та подальше змінення суб'єктної позиції залежить від вихідної життєвої суб'єктної позиції цього вчителя, а саме: володіння такими особистісними якостями як ініціативність, відповідальність, самостійність і відповідальність, вибірковість, автономність, самостійність, отворчість, володіння самостійно виробленими способами та засобами діяльності, здіяння лідерства у взаємодії з іншими суб'єктами і об'єктами діяльності.

Ззаємодія викладача зі студентом знаходиться на елементарному рівні: оскільки не є звдане спільне культурне середовище, викладач здійснює управління освітньою підготовкою студента більшою мірою формально. Основна мета цього етапу для студента – частиною середовища ВНЗ. Для того є необхідною інтеріоризація культурних цінностей, які розчинено у середовищі: традицій ВНЗ, системи цінностей, базових етичних цінностей тощо.

Зітак, визначено такі завдання підготовки студентів спеціальності «Початкова освіта» до педагогічної взаємодії в освітньому середовищі ВНЗ: забезпечити входження студента у культурну систему ВНЗ, адаптувати до специфіки життя ВНЗ, навчальної діяльності; забезпечити психологічну готовність до взаємодії із одногрупниками та педагогами.

Основним напрямом роботи на цьому етапі виступала громадська діяльність. Для реалізації завдань розроблено комплекс педагогічних умов: створення ситуації вибору учасників діяльності, реалізація діалогу культур студентів та середовища ВНЗ; впровадження художньо-публіцистичних текстів педагогічного змісту; впровадження активних форм і методів організації громадської та навчальної діяльності студентів. Залежно від рівня суб'єктної позиції та реальних можливостей студента визначалася діяльність траекторія його розвитку: він міг обирати вид діяльності або рівень завдань. Відтак, студент ставав об'єктом впливу, можна було говорити, що його входження у

середовище відбулося. Наступним кроком вважалося нарощування суб'єктної позиції студента.

Опишемо більш докладно реалізацію кожної умови, використані форми та методи роботи. Уміння робити вибір тісно пов'язане із умінням приймати рішення, а отже, чинити пряний вплив на формування суб'єктної позиції майбутнього вчителя. Отже, починаючи з першого курсу навчання та з першого етапу формування готовності до організації суб'єктної взаємодії, студенти ставилися у ситуацію вибору у громадському житті навчальній діяльності. Так, у громадському житті студентам першого курсу надавали такі ситуації вибору: вибір рольової позиції у групі; вибір студентського активу групи; вибір виду громадянської діяльності; вибір способів презентації роботи у громадській діяльності.

Категорія вибору має тісний зв'язок із категорією відповідальності. Якщо людина свідомо приймає відповідальність за власні вчинки, то підвищується ефективність їх виконання. Якщо ж відповідальність приймається вимушено, є нав'язаною, то і дії та вимушенні. Громадська робота, участь у волонтерських групах сприяли формуванню відповідальності у майбутнього учителя перед суспільством.

Зміст роботи на першому етапі полягав у обміні культурними смислами середовищі ВНЗ, що реалізовувався за такими напрямами: студент-культурне середовище (через екскурсії визначними містами університету, участь у громадському житті, спілкування із куратором та викладачами, студентами старших курсів; студентські кураторами); студент-навчальне середовище (через засвоєння правил організації освіти ВНЗ у взаємодії із куратором і студентами старших курсів, ознайомлення зі спеціальністю, через дисципліну «Вступ до фаху», організовані зустрічі з учителями-практиками).

На першому етапі роботи роль куратора є вирішальною: саме він є фасилітатором становлення суб'єктної позиції майбутнього вчителя. Для налагодження контакту з студентами із першого курсу варто запроваджувати он-лайн спілкування через соціальні мережі – це сприяє і більш глибокому розумінню студентської субкультури (чарівний перегляд особистісних сторінок та соціальних груп студентів), і залученню їх до культивування особистісного світу куратора (через розміщення ним певних матеріалів та повідомлень про свою сторінцю), і залученню студентів до університетської культури (через залучення до університетських груп та форумів). Цей сектор роботи є таким, що не варто ігнорувати, оскільки Інтернет та спілкування у соціальних мережах є невід'ємною частиною життя сучасної молоді, зокрема засобом отримання інформації та спілкування.

Із метою ознайомлення студенів-першокурсників із учительською професією куратором було рекомендовано до читання перелік літературних джерел та фільмів, подальшим обговоренням на кураторських годинах.

Окрім аналітичної роботи, студентів було залучено до творчої діяльності: створення власних текстів, у яких відображалося їх розуміння культури ВНЗ, професії учителя. Наприклад, у межах дисципліни «Вступ до фаху» студенти створювали ессе, писали хокку, сінквейни, у яких відтворювали власне ставлення до професії, її розуміння.

На першому етапі відбувалося об'єднання студентів у мікргрупи для участі в громадських заходах, виконання проблемних завдань у межах самостійної роботи.

У громадській діяльності відбувалося залучення студентів до волонтерської діяльності: соціальний супровід молоді, допомога її інтеграції в суспільство: сприяння самовихованню, самовизначення та самовдосконаленню дітей та молоді; формування розвиток якостей творчої особистості; соціальна підтримка безробітної молоді, сприяння працевлаштуванню; розвиток та підтримка обдарованих дітей і підлітків; організація змістового дозвілля дітей та молоді як шлях профілактики дитячої бездоглядності та правопорушень; організація благодійних акцій із допомоги хворим дітям, педагогічного супровіду дітей-сиріт (співпраця із місцевими будинками дитини) [3, 151].

УКРАЇНО-ПОЛЬСЬКІ ПЕДАГОГІЧНІ СТУДІЇ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

У навчальній діяльності відбувалося залучення студентів до інтерактиву в межах семінарів, які мали таку структуру: комунікативні ігри, постановка проблеми, організація рупової взаємодії, презентація результатів групової роботи. Роль викладача на таких заняттях полягала у створенні умов для продуктивної взаємодії учнів, тобто педагог заїмав позицію фасилітатора (від англ. facilitate – полегшувати, сприяти; той, хто полегшує життя).

Перед початком групової роботи обов'язково проводилися комунікативні ігри з метою зняття внутрішнього напруження, створення ситуації успіху, формування почуття залежності до команди. Наприклад, «Перешукування», «Клубок дружності», «Імпульс по полу», «Проведи сліпого» тощо.

Головне правило при підборі ігор: не використовувати ігор зі складними правилами завданнями. Наші дослідження показали, що студенти відчували внутрішнє напруження, коли чули, що зараз вони будуть не пасивними слухачами, а активними учасниками процесу навчання. Багато з них під час відвертої бесіди зізнавалися, що вони підсвідомо задавалися питаннями: «Чи зможу я?», «Чи не постраждає мій авторитет?» «Чи не буду я виглядати безглаздо?». Деякі студенти зазначали, що після інтерактивних вправ вони ніби стають на місце учнів та краще розуміють їх невпевненість. Це, безсумнівно, було дуже корисним. І тим краще розуміли майбутні учителі значущість цих ігор, які знімали внутрішнє напруження та бар'єри спілкування.

Другим етапом в інтерактивному занятті була постановка проблеми та її обговорення шляхом колективного спілкування. Окрім цього, його результатом було здобуття інформації, необхідної для подальшої групової роботи. У такій роботі доречно використовувати такі методи як полілог, мозкова атака, мікрофон, створення ініціативного куша.

На третьому етапі впроваджено групову роботу, організація якої потребувала великої уваги та майстерності педагога. Основні аспекти, на які необхідно звернути увагу, були такі: спосіб формування групи та розподіл ролей.

На останньому етапі інтерактивних занять відбувалася презентація результатів групової роботи, за якою можна було оцінити її продуктивність. Можна сказати лише, що при дотриманні вищезазначених вимог організації групової роботи та при достатньому рівні базових знань та умінь учасників, результат мав значущість для самих учасників.

Висновки. Таким чином, із метою підготовки студентів першого курсу до педагогічної взаємодії в освітньому середовищі ВНЗ необхідно забезпечити реалізацію педагогічних умов: створення ситуації вибору у громадській діяльності, реалізація підлогу культур студентів та середовища ВНЗ; використання художньо-публіцистичних текстів із метою занурення у світ педагогічної професії; впровадження інтерактивних форм і методів організації громадської діяльності студентів. Результатом формування суб'єктної позиції студентів на першому етапі навчання є набуття таких якостей як ініціативність, активність, самостійність і відповідальність.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у розробці та реалізації системи підготовки студентів до організації суб'єкт-суб'єктної педагогічної взаємодії з учнями початкової школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Годник С. М. О методе концептуального моделирования вузовского педагогического процесса (на основе объектно-субъектного преобразования личности) / С.М. Годник // Вестник ВГУ. Проблемы высшего образования. – 2009 – №1. – С. 49-59.
2. Ліннік О. О. Майбутній учитель як суб'єкт педагогічної взаємодії: підготовка до працебітництва з молодшими школярами : монографія / О. О. Ліннік. - К. : Слово, 2014. – 314 с.

3. Ткачук Т.С. Виховання гуманістичних цінностей у студентів педагогічних коледжів у процесі волонтерської діяльності : Дис. канд.. пед.. наук / Тамара Сергіївна Ткачук. 13.00.07 – теорія і методика виховання. Луганськ, 2012. – 220 с.

Анотація. У статті охарактеризовані педагогічні умови підготовки студентів першого курсу до педагогічної взаємодії в освітній діяльності. Зокрема, визначені такі умови, як: створення ситуації вибору у громадській діяльності студента, реалізація діалогу культур студентів і середовища ВНЗ, робота з текстами педагогічного змісту, реалізація інтерактивних форм і методів в організації громадської та навчальної діяльності студентів.

Ключові слова: педагогічна взаємодія, студенти першого курсу, початкова освіта.

Summary. The article described the pedagogical conditions of preparation of first-year students to pedagogical interaction in educational environment. In particular, such conditions are defined as: the creation of a situation of choice in the social activity of the student, the implementation of the dialogue of cultures and environment of high school students, work with texts of pedagogical content, implementation of interactive forms and methods of organization of social and learning activities of students.

Key words: pedagogical interaction, first-year students, primary education.

Т.Л. Єськова,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти
(Бердянський державний педагогічний університет)

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ З РІЗНИМИ ВИДАМИ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ

УДК 371.134:37.035.6:745/749-053.4

Постановка проблеми. Проблема національного виховання підростаючої покоління – майбутнього нашої держави – набула особливої актуальності в умовах сьогодення. На важливість розв’язання цього питання наголошується у Національній доктрині розвитку освіти України в ХХІ столітті та акцентується увага на необхідності виховання у молоді національної свідомості, почуття національної гідності, поваги рідної мови, народних традицій та обрядів, історії свого народу, його культури, прагнення усвідомлювати себе як члена суспільства, відданого своєму народу і вразі необхідності здатного захиstitи свою Батьківщину [5]. Недостатня обізнаність більшості громадян нашої держави з вітчизняною інтелектуальною та мистецькою спадщиною значною мірою визначає низький рівень національної свідомості, формотворчим фактором якої поруч з національною мораллю та філософією виступає національна культура [3]. Важливим складовою національної культури є декоративно-прикладне мистецтво утворах якіз закладені краса рідної природи, життєва мудрість предків, характер та душа народу.

На сучасному етапі розвитку дошкільної педагогічної освіти курс «Декоративно-прикладне мистецтво як засіб виховання дошкільників» є важливою складовою підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти до професійної діяльності та здійснення національного виховання дітей дошкільного віку засобами декоративно-прикладного мистецтва.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблема професійної підготовки кадрів завжди перебувала у центрі уваги педагогічної науки. У останні роки особлива увага науков